

Traducerea în românește a lui HEINRICH HEINE

150 de ani
de la moartea
poetului

Literatura germană s-a bucurat mereu de atenția cititorilor din România. Spațiul de răspândire a limbii, cum se spune, „a lui Goethe și Heine“ a fost în Bucovina, zona Brașov-Sibiu și Banat. De aceea traducerea a fost necesară pentru cunoașterea bogatei culturi, din care numai propaganda nazistă a încercat să-i elimine pe evrei, chiar și pe Heine.

În 1956, apărea la E.S.P.L.A., sub îngrijirea poetului Alfred Margul-Sperber, o frumoasă antologie de versuri ale marelui clasic, Heinrich Heine. Vom aminti, în ordine alfabetică, numele traducătorilor, mulți fiind personalități în cultura română. N. Argintescu-Amza a tradus din ciclul *Marea Nordului, Încoronare*, alături de Philippide, Adrian Maniu, ca și poemele „Poseidon“, „Mărturisire“, „Pasărea Phœnix“ ș.a. Maria Banuș traduce poeme de dragoste, dar și satirice (ex. „Măgarii alergători“). Vlaicu Bârna alege din repertoriul romantic, dar și din poemele „sarcastice“ ale plurivalentului Heine: „Cavalerul rănit“, „Logodnicii“, „Griji babilonice“ ș.a.

Un harnic traducător a fost și Demostene Botez, care se oprește la poeme de inspirație biblică: „Regele David“, „Solomon“, dar și la cele de dragoste, la „pamfletele“ politice (numeroase, la Heine). De fapt, întreaga producție lirică a lui Heine este pătrunsă de un „fir roșu“ al ironiei ori autoironiei, care adeseori devine sarcasm ori capătă o culoare tragică. Este și motivul, probabil, pentru care Nina Cassian a tradus numeroase poeme ale lui Heine.

Mihail Cosma preferă perioada romantică a acestuia, ca și Ștefan Augustin Doinaș, dar celebrul poem pe care îl și cităm aici este, fără îndoială, „presimbolist“: „Un brad stă singuratic / În nord cu vârful-n nori / Adoarme-n

glugă albă / De ghețuri și ninsori / Visează că, departe / În orientul clar / Un palmier stă singur / Pe stâncile de jar“. Menționăm că poemul a fost tradus și în ebraică (de Bialik) și în rusă (de Bunin) etc. Emil Dorian a tradus frumoase

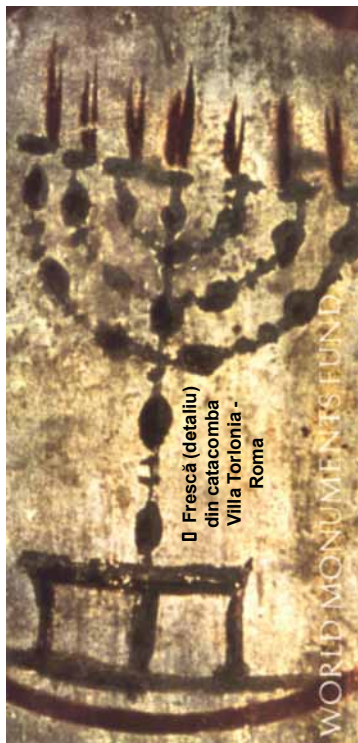
poeme precum „Doi frați“ (din care s-a inspirat, posibil, și Alecsandri), „Donna Clara“ ș.a. Urmează Ion Frunzetti, Eric Furtună (cu „Child Harold“, după Byron ș.a.), apoi productivul Șt.O. Iosif, cu peste 50 de poeme (menționăm doar „Belsazar“), Victor Kernbach, Adrian Maniu („Don Ramiro“, amintind de timpuriu Eminescu ș.a.), I. Mătășaru, tatăl poetei Nina Cassian, un dăruit traducător de limbă germană, Barbu Nemțeanu („Iehuda ben Halevy“ ș.a.), Letiția Papu Philippide, Veronica Porumbacu („Regele Harald“, „Carol I“, „Maria Antoinette“, „Germania“ - fragment), Isaiia Răcăciuni (Atta Troll - fragment), Ion Marin Sadoveanu („Germania“ - fragment), Petre Solomon cu circa 40 de poeme traduse, Virgil Teodorescu („Prințesa Sabat“ ș.a.), A. Toma, Romulus Vulpescu.

Am amintit aici doar numele autorilor mai cunoscuți, nu numai ca traducători, dar și ca poeți, autori de creații originale. Dintre poemele devenite aproape folclor în Germania, prin celebritate, menționăm „Grenadirii“ („Doi grenadiri din Rusia veneau / Spre Franța-ndreptându-se iar“ - trad. Lazăr Iliescu), ciclul „Mamei mele B. Heine, născută Geldern“ (trad. Lazăr Iliescu), „Loreley“ (Șt. O. Iosif) - „Eu nu știu ce poate să fie / Că-mi sună mereu în urechi / Cu veșnica-melancolie / Un basm din zilele vechi“. Poemul l-a inspirat...

S-ar mai putea adăuga încă multe alte poeme, dar spațiul nu ne permite.
BORIS MARIAN

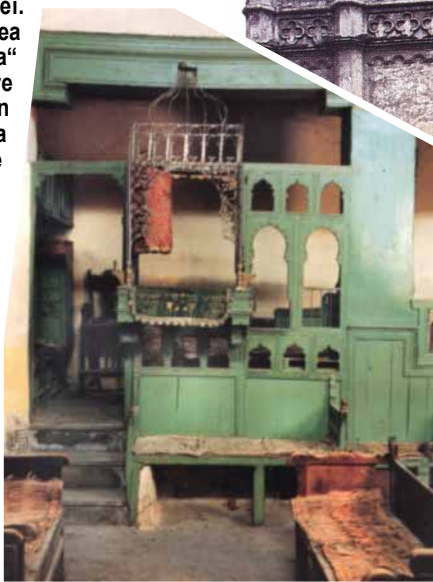

Monumente evreiești de însemnătate mondială – JEWISH HERITAGE

D Frescă (detaliu)
din catacomba
Villa Torlonia -
Roma

În 1965 a fost înființată Fundația Monumentelor Lumii (World Monuments Found - WMF) cu care colaborează și Consiliul Moștenirii Iudaice, condus de Ronald Lauder. Această conlucrare a început în 1988, când a fost restaurată Scuola Canton Synagogue din Veneția. Activitatea Jewish Heritage Council (JHC) s-a lărgit după 1989, când s-au deschis porțile spre estul Europei. Prima lucrare de restaurare a fost cea de la Sinagoga „Templul din Cracovia“ (1862), de rit „progresiv“, clădire salvată de la distrugerea orașului în anii războiului. Au urmat Sinagoga Dohany din Budapesta, cea mai mare sinagogă din Europa (3.000 de locuri), apoi catacombele evreilor din Roma (sec. IV e.a.). În 1991, a început inventarierea monumentelor din estul Europei, program în care au fost incluse și monumentele istorice evreiești din România, despre care s-a mai scris. Fără monumentele din România, inventarul cuprindea 3.500 de locuri (inclusiv cimitire vechi) în Polonia, Cehoslovacia și Ungaria, aproximativ o treime în fiecare țară. În același program au fost incluse și monumente din nordul Africii, în special din Maroc. (B.M.M.)

□ Sinagoga „Ibn Danaan“
din Fez (Maroc)

□ Templul din Cracovia (Polonia)

După 60 de ani, renaște cinematografia în idiș

Orașul american Monsey, cu o numeroasă populație de evrei ortodocși, nu pare locul cel mai adecvat unde doi frați harnici și serioși să se apuce să-și riște economiile de o viață pentru a face un film „underground“. Și, totuși, așa s-a întâmplat cu Mendy și Yaakov Kirsh care au terminat recent primul film în idiș din ultimii 60 de ani, intitulat „A Gesheft“ („O afacere“). Premiera peliculei a avut loc în mod discret în decembrie 2005 - puțin înainte de Hanuca -, în distribuție figurând actori vorbitori de limbă idiș, provenind din acest oraș, mulți dintre ei apărând pentru prima dată pe ecran. Filmul prezintă viețile paralele a doi bărbați care au copilărit împreună, dar ale căror drumuri în viață s-au despărțit, unul dintre ei devenind rabin, iar celălalt - un om de afaceri de succes. Pentru a respecta sensibilitatea evreilor religioși, nu apar decât eroi-bărbați, iar mesajul este educativ, tinzând să prezinte idealuri iudaice. Există totuși un rol de femeie, fără dialog, dar jucat de un bărbat, iar cele câteva cuvinte rostite în engleză sunt subtitrate în idiș. „Cred că este primul film evreiesc ortodox din lume“, a apreciat regizorul Yaakov Kirsh. Înaintea celui de-al doilea război mondial, a existat o industrie înfloritoare de filme idiș, dar se adresa vorbitorilor de idiș laici, emancipați. După Holocaust, idișul s-a menținut doar ca limbă folosită în conversația de zi cu zi a evreilor ultrareligioși.

DVD-ul cu filmul „Gesheft“ - care, cel puțin până acum, nu se putea cumpăra decât din câteva magazine cu obiecte iudaice de pe Coasta de Est a S.U.A. și *on-line* - a fost vândut până acum în 1.500 de exemplare și frații Kirsh au reușit, în acest scurt interval de timp, să-și recupereze jumătate din investițiile lor. Comunitățile nereligioase au manifestat, la rândul lor, un interes crescând față de film, depășindu-se astfel audiența căreia i s-a adresat inițial. „Este vorba de limba și cultura idiș“, afirmă Kirsh, care și-a dat seama că mulți evrei americani resimt o relație nostalgică față de „mamloșen“, așa cum este alintat idișul. „Lumea este curioasă să aibă informații despre comunitățile religioase“, susține el. Frații Kirsh și compania lor, „Kosher Entertainment Productions“, își promovează pelicula prin Internet și „de la om la om“, dar se gândesc să o prezinte la mai multe festivaluri din S.U.A. și Israel.

Este oare începutul unui nou imperiu al filmului în lumea evreiască? - a fost întrebare regizorul. „Deocamdată nu m-am gândit la o altă creație, dar dacă inițiativa noastră se va dovedi profitabilă din punct de vedere financiar, vom mai face un film“, a răspuns Yaakov Kirsh care, pentru orice eventualitate, continuă să lucreze ca agent de asigurări.

EVA GALAMBOS

● Controversatul istoric britanic David Irving a fost condamnat de către un tribunal din Austria la trei ani închisoare, pentru că a negat existența Holocaustului. Legea austriacă prevede, încă din 1947, pedepse cu închisoarea până la zece ani pentru acte și afirmații susceptibile să incite la reactivarea nazismului. Pentru a scăpa de pedeapsa maximă, Irving a pledat vinovat, declarând că a greșit atunci când a negat existența camerelor de gazare de la Auschwitz. Avocatul său a făcut recurs, susținând că declarațiile lui Irving au fost făcute cu 17 ani în urmă.

● La împlinirea unui an de la dispariția lui *Sergiu Comissiona* (5 martie 2005), două concerte - susținute, la Ateneul Român, de Filarmonica „George Enescu“ - au omagiat memoria marelui dirijor. În programul concertelor (dirijor - *Larry Livingstone*; solist - pianistul *Shelly Berg*, ambii din S.U.A.) au figurat: uvertura operei „Nabucco“, de Giuseppe Verdi, „Evansent“ (aranjamente pe teme de Fauré, Bill Evans, Beatles) și „Tablouri dintr-o expoziție“, de Musorgski-Ravel.

● Israelul și grupuri de evrei americani au început o campanie împotriva prezentării la ceremoniile Premiilor Oscar din 5 martie a peliculei

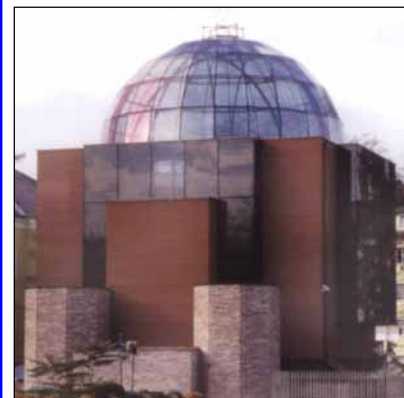
ȘTIRI... SIGURE

„Paradise Now“, câștigătoarea „Globului de Aur“, pentru cel mai bun film străin, ca provenind din „Palestina“. Subiectul filmului prezintă doi atentatori sinucigași palestinieni. Pe de altă parte, o petiție *on-line* adresată Academiei de Artă a Filmului care acordă premiile, semnată de peste 4.000 de persoane din Israel și din străinătate, a cerut retragerea filmului din competiție, afirmându-se că „Paradise Now“ legitimează asasinatul în masă și-i prezintă pe asasini drept victime.

● Protestatarii de la Budapesta au organizat mai multe demonstrații în favoarea salvării vechiului cartier evreiesc din capitala Ungariei. Organizația civilă „Öväs“, creată pentru a obține reabilitarea acestui cartier, a protestat împotriva demolării mai multor clădiri istorice, unele proiectate de faimosul arhitect ungar din secolul al XVIII-lea, Jozsef Hild.

● Dintre toate instituțiile de învățământ superior, Universitatea din New York are cei mai mulți studenți evrei - 6.500, urmată de Universitatea Gainesville din Florida, Colegiul Park de la Universitatea Maryland, fiecare cu 4.500 de studenți, și Universitatea Rutgers, cu 5.000 de studenți.

● În orașul Graz se găsește una dintre cele mai frumoase sinagogi construite în ultimii ani. Ea a fost ridicată pe ruinele celei vechi, distrusă de naști în 1938. Proiectată de arhitecții Jorg și Ingrid Mayr, în stil modern, la construcție

au fost folosite cărămizi și țigle ale vechii sinagogi. Clădirea de bază adăpostește o sală centrală. Cupola de sticlă se sprijină pe 12 stâlpi din metal simbolizând cele 12 Triburi ale Israelului. Amvonul din sticlă unde se citește Tora se găsește în mijlocul sălii, iar *Aron Kodeș-ul* cu Sulurile Sfinte - într-o nișă înaltă la peretele de răsărit.

● Shoshana Damari, „regina cântecului israelian“, a murit la 83 de ani. Figură legendară a muzicii ușoare, ea a fost laureată a Premiului Israel. Cariera ei a fost paralelă cu cea a Statului Israel. Prezență impunătoare și deținătoare a unei voci neobișnuit de puternice, a fost, încă de la crearea statului, una dintre cele mai iubite interprete, multe dintre melodiile ei fiind identificate cu războiul de independență din 1948. (E.G.)